

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หนังสือพิมพ์จัดเป็นสื่อมวลชนที่เก่าแก่ที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อมวลชนประเภทอื่น และพบว่าเป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาท และมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก ข่าวสารที่หนังสือพิมพ์นำเสนอต่อผู้อ่านในแต่ละวันนั้น มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และก่อให้เกิดความคิดเห็น ที่คนคิดต่างๆ อันจะนำไปสู่การตัดสินใจ ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ทั้งสิ้น

โดยทั่วไปแล้ว ในหน้าหนังสือพิมพ์จะมีข่าวสารทุกประเภทลงตีพิมพ์ ทั้งนี้เพราะผู้อ่าน ต้องการทราบข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และความเป็นไปในสังคมทุกๆ ด้าน ดังนั้นหน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์ คือ "การรายงานข่าว" โดยเป็นการสื่อข่าวสาร ความเคลื่อนไหวจากจุดหนึ่งไปสู่สาธารณชน หนังสือพิมพ์จึงมีลักษณะเป็น "สื่อ" ของข่าวสารโดยตรง

ข่าวอาชญากรรมจัดเป็นข่าวประเภทหนึ่ง ที่หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญ ในการลงตีพิมพ์เพื่อนำเสนอสู่ผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์ ในกลุ่มประเภทเช้าอารมณ์หรือประชานิยม (Popular Newspaper) เช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ หรือ ข่าวสด ที่มีวัตถุประสงค์เน้นการนำเสนอข่าวเบา (Soft News) เป็นหลัก ทั้งนี้เพราะการตีพิมพ์ข่าวอาชญากรรม นับได้ว่าเป็นการเพิ่มผู้อ่าน และสามารถเพิ่มยอดจำหน่ายได้ในเวลาเดียวกัน จากงานวิจัยของศรีลักษณ์ ศิลปี (2538:11) พบว่า ยอดการจำหน่ายของหนังสือพิมพ์โดยทั่วไปจะย่ำแย่ หากไม่มีการลงข่าวอาชญากรรม

สำหรับขอบเขตของชาวอาชญากรรม โดยส่วนใหญ่แล้ว เนื้อหาของข่าวจะครอบคลุม และเกี่ยวข้องกับตำรวจ ฆาตกร ขโมย ผู้ปล้นจี้ การทำร้ายร่างกาย การข่มขืนกระทำชำเรา การลักลอบวางเพลิง และผู้เสียหายสาบสูญ นอกจากนี้ยังมีคดีต่างๆ เช่น คดีลักพา คดีแก๊งปลอมแปลง คดีลักลอบค้ายาเสพติด คดีหลีกเลี่ยงการเสียภาษี คดีผลิตสินค้าที่ผิดกฎหมาย การชู้กรรโชก (ดรุณี ธีรวัชรินทร์, 2530:82)

นอกจากนี้ เนื้อหาของชาวอาชญากรรม ยังเป็นการรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติ ภัยอันตรายต่างๆอันเกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม แผ่นดินไหว ไฟไหม้ ภัยแล้ง ฯลฯ รวมไปถึงอันตรายที่เกิดจากอุบัติเหตุต่างๆ เช่น เรือล่ม รถชน เครื่องบินตก ฯลฯ (นฤมล สิงหประเสริฐ, 2534:23) ซึ่งชาวอาชญากรรมประเภทต่างๆเหล่านี้ จะมีปรากฏเสมอ ในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันฉบับใหม่ๆ (วิษณุ สุวรรณเพิ่ม, 2526:46)

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ชาวอาชญากรรมจัดเป็นข่าวที่ตอบสนองความต้องการ พื้นฐานของคนในสังคม ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจคดีอาชญากรรมมาตั้งแต่ ช่วงกลางทศวรรษ 1960 เนื่องจากชาวอาชญากรรมเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและทรัพย์สิน ของคนในสังคม (Gallup Opinion Index; Annual Volumes, 1967) Hazel Erkskine (1974:131-145) กล่าวว่า ชาวอเมริกันให้ความสนใจมาก กับชาวอาชญากรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องสาเหตุและวิธีการ ที่พวกเขาอาจนำมาใช้เพื่อป้องกัน มิให้สิ่งนั้นเกิดขึ้นกับตน

ในทำนองเดียวกัน พิเศษฐ์ ชวาลาธวัช (2539:134) กล่าวว่า ชาวอาชญากรรม เป็นข่าวที่ให้ผลตอบแทนทางอารมณ์โดยทันที (Immediate Reward) การนำเสนอข่าว ประเภทนี้ มักแสดงให้เห็นถึงความรุนแรงและความโหดร้ายทารุณในการนำเสนอข่าว เสมอ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความไม่ปกติทางสังคม ในแง่หนึ่งเป็นปัญหาสังคมที่รัฐบาล ยังไม่อาจแก้ไขให้สวัสดิภาพและความปลอดภัยแก่ประชาชนได้ ในอีกแง่หนึ่งชี้ให้เห็นถึงสังคม ที่มีแต่ความเลื่อมโทรมทางศีลธรรม คนในสังคมตัดสินปัญหาด้วยวิธีรุนแรงโหดร้าย เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ หนังสือพิมพ์จึงเป็นกระจกบานใหญ่ สะท้อนให้เห็นภาพโหดร้าย ที่เป็นจริงในสังคม

สำหรับการรายงานข่าวอาชญากรรมในหน้าหนังสือพิมพ์ โดยส่วนใหญ่การนำเสนอข่าวมักปรากฏภาพข่าวด้วยเสมอ ไม่ว่าจะเป็น ข่าวการฆาตกรรม ข่าวการทำร้ายร่างกาย ข่าวอุบัติเหตุ หรือข่าวเพลิงไหม้ ฯลฯ ในบางครั้งอาจเสนอข่าวเพียงอย่างเดียว บางครั้งอาจเสนอข่าวที่มีภาพข่าวประกอบ หรือการนำเสนอเพียงภาพข่าวอย่างเดียว ที่เรียกกันว่า "ภาพเป็นข่าว"

"ภาพข่าว" (News-Photo) นับได้ว่าเป็นตัวประกอบสำคัญที่ขาดเสียไม่ได้ในการรายงานข่าว เพราะภาพเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ข่าวดูจริงจัง มีคุณค่าความหมาย ช่วยเร้าความสนใจให้กับผู้อ่าน และมีหน้าตาที่สวยสะดุดตาขึ้น (ถาวร บุญปวัฒน์, 2538:207) เพราะผู้ดูจะให้ความสนใจเบื้องต้นต่อภาพมากกว่าข้อความที่ต้องการอ่าน และใช้เวลาในการทำความเข้าใจน้อยกว่า (ชวรัตน์ เชิดชัย, 2530:575) Roland E. Woleseley (1953:216) กล่าวว่า การใช้ภาพถ่ายในการรายงานข่าวเป็นการให้ผู้อ่านเห็นเหตุการณ์จริง (Visual Report) ในขณะที่ Duane Bradley (1968:94-95) กล่าวว่า ภาพถ่ายทางวารสารศาสตร์ จะช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและรู้สึกมีส่วนร่วมในเหตุการณ์

ตัวอย่างงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาพข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ และได้สนับสนุนข้อความดังกล่าวข้างต้น เช่น งานศึกษาวิจัยของ Kalish และ Edcm (1951:21) โดยทำการศึกษาเรื่องจำนวนผู้อ่านกับภาพถ่ายทางวารสารศาสตร์ (Photojournalism) ทั้งสองคนทำการวิจัยอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 20 ปี (ค.ศ.1931-ค.ศ.1950) ผลการวิจัยพบว่า จำนวนผู้อ่านให้ความสนใจในส่วนของภาพมากกว่าส่วนที่เป็นเนื้อหา

ในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของ Sanders ในปี ค.ศ.1976 เป็นอีกงานวิจัยหนึ่ง ที่ศึกษาความสำคัญของภาพข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ เขาได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเพศหญิงกับชาย แล้วทำการทดสอบการอ่านข่าวที่มีภาพประกอบกับข่าวที่ไม่มีภาพประกอบ ผลการวิจัยพบว่า ผู้อ่านทั้งเพศชายและเพศหญิงอ่านข่าวที่มีภาพประกอบมากกว่าข่าวที่ไม่มีภาพประกอบ โดยเพศชายมีจำนวนมากกว่าถึง 3 เท่า ในขณะที่เพศหญิงมีจำนวนมากกว่าถึง 4 เท่า และพบว่าจำนวนผู้อ่านเพิ่มมากขึ้นเมื่อขนาดของภาพใหญ่ขึ้น

อย่างไรก็ดี ในบรรดาภาพข่าวที่นำเสนอในหน้าหนังสือ อพิ มพ์ โดยทั่วไป ภาพข่าวอาชญากรรมจัดเป็นภาพข่าวที่ผู้อ่านให้ความสนใจสูง ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ผลการศึกษา ทั้งหมดของ Swanson ในปี ค.ศ.1955 ที่เขาได้จัดแบ่งหมวดหมู่ของภาพออกเป็น 35 หมวด เพื่อแสดงค่าเฉลี่ยของจำนวนผู้อ่าน ผลการศึกษพบว่า จำนวนหมวดที่มีผู้อ่านสูงสุดใน 5 อันดับแรก 4 หมวดเป็นภาพข่าวอาชญากรรม ได้แก่ เรื่องอัคคีภัยและมหันตภัยทางธรรมชาติ ตามมาด้วยเรื่องสงคราม อาชญากรรมที่ร้ายแรง อุบัติเหตุ และโชคร้าย และจากการศึกษาจำนวนผู้อ่าน โดยแบ่งแยกตามเพศในปี ค.ศ.1973 พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้ว ผู้อ่านทั้งเพศชายและเพศหญิง จะสนใจภาพข่าวอาชญากรรมในเรื่องอุบัติเหตุ ภัยพิบัติ และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมากที่สุด

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตในปัจจุบัน พบว่า การนำเสนอภาพข่าวอาชญากรรมของหนังสือพิมพ์กลุ่มประชานิยมโดยส่วนใหญ่ มักลงภาพข่าวที่แสดงให้เห็นถึงความรุนแรง ชนิดเห็นจริงเห็นจับบ่อยขึ้นทุกวัน และทำให้ผู้อ่านได้เห็นรายละเอียดที่ชัดเจนมากขึ้นกว่าแต่ก่อน อาจกล่าวได้ว่าตรงตามหลักเกณฑ์คุณสมบัติ ของการนำเสนอข่าวที่ดี คือ ต้องมีเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์ สามารถสื่อความหมายได้ครบถ้วน แต่ในอีกแง่หนึ่ง ก็มักได้รับการวิพากษ์วิจารณ์กันมากว่าเป็นการนำเสนอภาพข่าวที่น่าหวาดกลัว แสดงถึงความรุนแรง และความโหดร้ายทารุณจนทำให้ผู้อ่านตื่นเต้นตกใจเกินความจำเป็น

จากการจัดสัมมนาเรื่อง “จริยธรรมในข่าว” ของคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ.2532 ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการเสนอข่าวที่ปรากฏเนื้อหาความรุนแรงในลักษณะต่างๆว่า ข่าวที่ดีควรมีเนื้อหาสาระครบถ้วนตามความเป็นจริง เพื่อป้องกันการบิดเบือนของข่าว แต่ในลักษณะของข่าวอาชญากรรม เป็นสิ่งที่น่าคิดว่าภาพข่าวที่แสดงถึงความรุนแรงต่างนั้น เป็นสิ่งจำเป็นต่อการรับรู้ของผู้อ่านในขณะนั้นหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากผู้รับสารเป็นเด็กหรือเยาวชนที่ยังด้อยประสบการณ์ และยังมีวิจรรย์ญาณไม่เพียงพอ เมื่อบริโภคสารที่มีความรุนแรงเป็นประจำทุกวันแล้ว ย่อมจะเกิดผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดเป็นแน่

จากบทความของ สมบัติ จันทรวงศ์ เรื่อง "ความรุนแรงในรายการโทรทัศน์ ยาพิษยุคพัฒนา" ในปี พ.ศ.2525 ได้สรุปผลการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องอิทธิพลของความรุนแรง ทั้งในส่วนของเนื้อหารายการ และภาพที่ปรากฏอยู่ในสื่อโทรทัศน์เป็นประจำ พบว่า เนื้อหาความรุนแรงในส่วนของภาพ ย่อมที่จะส่งผลกระทบต่อความชินชาในการใช้ความรุนแรงในชีวิตจริง และการเพาะนิสัยความรุนแรง รวมไปถึงการใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการแก้ปัญหาในชีวิตด้วย

ทิวา สารระจุกะ (2532:12) กล่าวว่า เนื้อหาความรุนแรงต่างๆที่สื่อมวลชนนำเสนอ ในแต่ละวันนั้น จะสามารถส่งผลกระทบต่อให้เกิดกับผู้รับสารได้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในกรณี ที่เป็นเด็กจะถูกหลอหลอมให้เคยชินกับสภาพความรุนแรง และเนื่องจากเป็นที่ตระหนักกันดีว่า ในปัจจุบันสื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตของมวลมนุษยชาติ ดังนั้น หากผู้รับสารได้รับสารที่มีเนื้อหาความรุนแรงแฝงอยู่เป็นประจำแล้ว ย่อมเกิดผลทางลบได้

นอกจากการเกิดผลกระทบดังกล่าวข้างต้นแล้ว บ่อยครั้งที่การตีพิมพ์ ภาพข่าวอาชญากรรมที่ปรากฏเนื้อหาความรุนแรง ยังก่อให้เกิดปัญหาทางด้านจริยธรรม สุพรรณ พันธุ์วิเศษ และคณะ (2528:47) กล่าวว่า ในบางครั้งการตีพิมพ์ภาพข่าว จะก่อให้เกิดผลกระทบในด้านลบต่อตัวผู้ตกเป็นข่าว หรือ ตัวเหยื่อผู้เคราะห์ร้าย ซึ่งทำให้ได้รับความอับอายและเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงเกียรติยศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข่าวการล่วงละเมิดทางเพศหรือข่าวการข่มขืนกระทำชำเรา ที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยๆในสังคม และมีความรุนแรงสะท้อนขวัญโดยเฉพาะเพศหญิงทั้งหลายมากที่สุด อาชญากรรมทางด้านนี้ มีลักษณะพิเศษอยู่ในตัวไม่น้อย เป็นต้นว่ามีความผูกพันอยู่กับชื่อเสียงเกียรติยศของเจ้าทุกข์

ทั้งนี้ การแสวงหาข่าวของหนังสือพิมพ์ เพื่อนำเสนอต่อผู้อ่าน มักเน้นให้เห็นถึงรายละเอียด ของอาชญากรรมที่เกิดขึ้น การระบุตัวผู้กระทำการ ภาพเหยื่อผู้เคราะห์ร้าย และผลเสียหายที่ได้รับ ทำให้ข่าวนั้นมีคุณค่า (Newsworthiness) ต่อสายตาผู้อ่านมากยิ่งขึ้น ในขณะที่การแสวงหา ข่าวสาร (Newsgathering) เป็นความพยายามของนักข่าวและช่างภาพที่จะค้นหาข่าวและภาพ มาสนองประโยชน์ของสาธารณะ (Public Interest) เพื่อที่จะสร้างคุณค่าในข่าวของตน (John J. Watkin, 1977: 14-24) แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสนองตอบสิทธิที่จะรู้ (Right to Know) ของผู้อ่าน คือ การสร้างความเสียหายให้แก่สิทธิส่วนบุคคล (Right of Privacy) และการสร้างความเจ็บปวดรวดร้าวในใจของผู้ตกเป็นข่าว จากการรายงานข่าวและตีพิมพ์ภาพข่าว ทางด้านอาชญากรรมนั่นเอง

สิ่งเหล่านี้ในแง่ของกฎหมายไทยนั้น มีการพิจารณาถึงเรื่องการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางจิตใจในเรื่องเล็กน้อยๆ เช่น ในแง่ความเหมาะสมของการเสนอข่าว และเรื่องราวต่างๆ ตลอดจนภาวะเกี่ยวกับตัวบุคคล ซึ่งเป็นปัญหาที่จะต้องถกเถียงกันต่อไป (สุรัตน์ นุ่มนนท์, 2523: 120)

จากสภาพการณ์ดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการสื่อสารมวลชน ที่ประกอบไปด้วย องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) ช่องทางการส่งสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) จะเห็นว่าภาพข่าวต่างๆ ที่ถูกคัดเลือก เพื่อที่จะตีพิมพ์ลงในหน้าหนังสือพิมพ์ล้วนเป็นผลมาจากการตัดสินใจของบุคคลหลายฝ่าย ในกองบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับนั้น เช่น ผู้สื่อข่าว (Reporter) ช่างภาพ (Photographer) บรรณาธิการข่าว หรือหัวหน้าข่าวฝ่ายต่างๆ ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องในการคัดเลือกภาพข่าว คนอื่นๆ โดยบุคคลเหล่านี้จะทำหน้าที่เสมือน “นายประตูข่าวสาร” (Gatekeeper) ที่จะคอยปิด-เปิด ให้ภาพข่าวนั้นไหลไปสู่ผู้อ่าน โดยภาพข่าวเหล่านี้จะถูกกั้นกรองและคัดเลือกเป็นชั้นๆ อย่างเป็นระบบ

ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและน่าศึกษาในประเด็นของผู้ส่งสาร ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการคัดเลือกภาพข่าวว่า ในการคัดเลือกภาพข่าวปัจจัยใดที่มีอิทธิพลในการคัดเลือกภาพข่าวที่มีความรุนแรง รวมไปถึงผู้คัดเลือกภาพข่าวมีแนวทางในการคัดเลือกภาพข่าวที่มีความรุนแรงเหล่านี้อย่างไร อีกทั้งในปัจจุบันนี้ ภาพข่าวอาชญากรรมที่มีเนื้อหาความรุนแรงนี้ มีการนำเสนอมาก - น้อยเพียงใดในหน้าหนังสือพิมพ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ด้านการวิเคราะห์ ภาพข่าว : ในเรื่องเนื้อหาความรุนแรงของภาพข่าว ระยะของภาพข่าว และระดับความรุนแรงของภาพข่าวอาชญากรรมที่มีเนื้อหาความรุนแรง

1.1 หนังสือ อพิ มพ์ มีการนำเสนอภาพข่าวอาชญากรรมที่มีเนื้อหาความรุนแรง เป็นปริมาณมาก - น้อยเพียงใด

1.2 ภาพข่าวอาชญากรรมที่มีเนื้อหาความรุนแรงประเภทใด ที่นำเสนอในระดับความรุนแรง ที่มากที่สุด

1.3 หนังสือ อพิ มพ์ ต่างซึ่งฉบับกันมีรูปแบบในการนำเสนอภาพข่าวอาชญากรรม ที่มีเนื้อหาความรุนแรงต่างกันหรือไม่ อย่างไร

2. ผู้คัดเลือกภาพข่าวมีแนวทางในการพิจารณาคัดเลือกภาพข่าวอาชญากรรม ที่มีเนื้อหาความรุนแรง เพื่อใช้ตีพิมพ์ลงในหน้าหนึ่งอย่างไร

3. ปัจจัยใดที่มีอิทธิพลในการคัดเลือกภาพข่าวอาชญากรรมที่มีเนื้อหาความรุนแรง

ประโยชน์ของการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้มีประโยชน์ในเชิงวิชาการ และวิชาชีพทางด้านสื่อสารมวลชน ดังนี้

1. ช่วยให้ทราบและเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ในความสำคัญของการคัดเลือกภาพข่าวอาชญากรรมที่ปรากฏเนื้อหาความรุนแรง ที่ลงตีพิมพ์ในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวัน
2. ช่วยให้ทราบถึงแนวทางและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่างๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกภาพข่าวอาชญากรรมที่มีเนื้อหาความรุนแรง ที่ลงตีพิมพ์ในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวัน
3. เพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือกภาพข่าว และเป็นแนวทางในการถ่ายภาพ เพื่อลงตีพิมพ์แก่เจ้าของหนังสือพิมพ์ หัวหน้าข่าว หัวหน้าช่างภาพ ช่างภาพ ผู้สื่อข่าว และผู้ที่สนใจทั่วไป
4. เพื่อกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงผลในทางลบ อันอาจเกิดขึ้นจากการนำเสนอภาพข่าวอาชญากรรมที่มีความรุนแรง